

WIKTORIA KUNCEWICZ

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi

Wydział Wykonawstwa Instrumentalnego

Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej (recenzja książki)

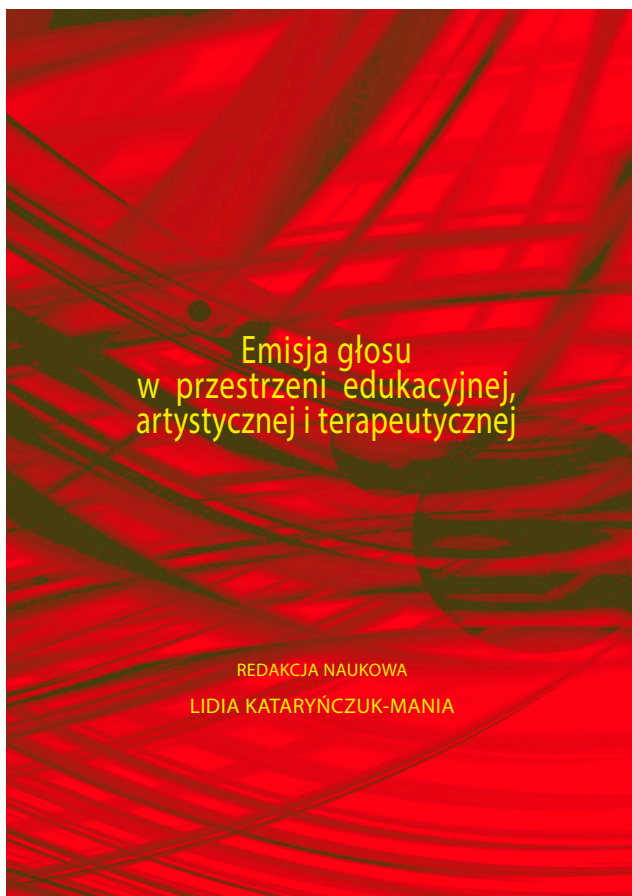
Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej

redakcja naukowa Lidia Kataryńczuk-Mania

Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego

Zielona Góra 2020

s. 324, ISBN: 978-83-945714-5-0

Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej jest pracą zbiorową, pod redakcją naukową Lidii Kataryńczuk-Mani. Książka podzielona została na trzy główne części, z których każda składa się z kilku artykułów. Całość zapoczątkowana jest krótkim wstępem, w którym Lidia Kataryńczuk-Mania zwraca uwagę na złożoność zagadnienia, jakim jest emisja głosu. W ostatnich latach temat ten jest coraz częściej omawiany, choćby w związku korzyściami zdrowotnymi, jakie przynosi właściwe używanie głosu w pracy oraz życiu codziennym. Nieznajomość prawidłowej emisji głosu jest zauważana np. przez nauczycieli po wielu latach prowadzenia zajęć. Widzą oni niewłaściwe nawyki mowy, narastające dolegliwości, fizjologiczne zmiany, itp. Prezentowana praca, według Redaktorki, pomoże udoskonalić codzienną pracę nad głosem oraz wzbogaci wiedzę na temat jego emisji i higieny.

Pierwsza część publikacji, zatytułowana *Przestrzeń edukacyjna*, przedstawia perspektywę edukacyjną emisji głosu. Teksty zawarte w tym rozdziale pomogą czytelnikowi zrozumieć jak rozbudowany jest omawiany temat. Cykl artykułów rozpoczyna publikacja Lidii Kataryńczuk-Manii pt. *Medium głosowe. Zacząć od emisji głosu*. Tekst uwzględnia wypowiedzi studentów kierunków pedagogicznych na temat specyfiki zajęć emisji i higieny głosu. Następny artykuł, *Przygotowanie przyszłych nauczycieli do wzmożonej aktywności głosowej w pracy dydaktyczno-wychowawczej*, autorstwa Mirosława Kisiela, opisuje potrzebę wskazywania przyszłym pedagogom, jak ważna w ich pracy jest znajomość właściwej emisji głosu. Anna Przybylska-Zielińska z kolei dzieli się z czytelnikami wynikami sondaży na temat *Jakość głosu nauczyciela – wpływ czynników zewnętrznych i wewnętrznych*. Autorka porusza m. in. temat problemów zdrowotnych u nauczycieli, trudności związanych z wieloletnim nadużywaniem narzędzi mowy oraz uniedogodnień środowiskowych, takich jak: hałas, zbyt mała wilgotność powietrza czy występujące w klasach pyły (np. od kredy). Cykl kontynuuje Rafał Majzner z artykułem *Kształcenie emisji głosu śpiewanego u dzieci na etapie wczesnej edukacji*. Wyraża on opinię, według której już u dzieci powinno się zwracać uwagę na właściwe używanie aparatu mowy. Autor przedstawia również kilka pojęć związanych z emisją, mową oraz procesem używania głosu. Dalszym ciągiem tego wywodu jest artykuł Emilii Kuligowskiej zatytułowany *Praca z piosenką – refleksje teoretyczno-praktyczne*. Zawiera on m.in. wypowiedzi 6-latków na pytania dotyczące śpiewu. Autorka zgadza się ze swoim poprzednikiem, że już od dzieciństwa powinno się uczyć właściwego operowania głosem. Wskazuje również na kilka głównych cech prawidłowego doboru utworów wokalnych dla dzieci. Pierwszą część publikacji wieńczy artykuł Iwony Jakubowskiej: *Rola szkoły w kształtowaniu prawidłowego rozwoju mowy dzieci i młodzieży*. Wskazuje on na psychologiczno-pedagogiczną rolę szkolnego logopedy. Podane są tam również różne definicje logopedii, przykładowe ćwiczenia stosowane w niej oraz wyjaśnione zostaje pojęcie dyslalii – zaburzenia mowy.

Druga część książki przedstawia problematykę emisji i higieny głosu w odniesieniu do przestrzeni artystycznej. Pierwszą publikacją w tym rozdziale jest artykuł Ireny Burczyk, pt. *Wybrane przykłady wykorzystania zjawisk głosowych w literaturze muzycznej*. Autorka prezentuje w nim jak u dzieci rozwijają się umiejętności mowy i śpiewu. Zauważa, że już u trzymiesięcznego dziecka występuje zdolność przysłuchiwania się i rozpoznawania odgłosów. Irena Burczyk przedstawia również przykłady muzyki współczesnej w których ukazane są „możliwości wykorzystania głosu ludzkiego dla ekspresji wypowiedzi muzycznej. (...) Muzyka

XX w., a szczególnie sonoryzm, wyeksponował brzmienie, w którym istotną rolę odegrał głos ludzki i zjawiska głosowe z nim związane” [Burczyk 2020, 123]. Kolejnym artykułem w tej części jest tekst Iwony Kowalkowskiej oraz Marzeny Wyganowskiej-Świątkowskiej, zatytułowany *Głos i jego wielowymiarowe konteksty*. Autorki wskazują na istotne kwestie biologiczne, kulturowe, artystyczne, duchowe i lecznicze głosu. Według badań przytoczonych w tekście człowiek ma wrodzone umiejętności muzyczne, tzw. „differentia specifica ludzkiego mózgu i układu nerwowego, dzięki którym każdy człowiek posiada wrodzoną muzykalność i wrażliwość na muzykę” [Kowalkowska-Szepielow, Wyganowska-Świątkowska 2020, 128]. Na razie nie ustalono jeszcze czy pierwszy był język czy muzyka, jednak oba te sposoby komunikacji mają wspólne cechy oraz korzystają z tych samych obszarów funkcjonowania organizmu ludzkiego. Aleksandra Kazimiera Koczurko oraz Laura Stecka przedstawiają czytelnikom, jak kwestię możliwości głosu postrzegają studenci wokalistki. W swojej publikacji *Wpływ poprawnej emisji głosu na interpretację utworu – próba stworzenia spójnego obrazu na podstawie wiedzy studentów Akademii Muzycznej im. I. Paderewskiego w Poznaniu* przedstawiają wyniki ankiet przeprowadzonych wśród studentów roku dyplomowego studiów licencjackich oraz magisterskich (jak tłumaczą, grupa ta ma już spore doświadczenie sceniczne oraz wyrobione poglądy na temat emisji). Przedmiotem ankiety są trzy pytania:

1. Czym jest dla Ciebie poprawna emisja dźwięku?
2. Jaki dźwięk jest wynikiem poprawnej emisji?
3. Jak wygląda Twój proces przygotowania utworu od rozczytania do momentu pierwszego wykonania na scenie?

Kontynuacją tematu jest publikacja Jolanty Szewczyk-Kwitkowskiej *O potrzebie wypowiedzania się głosem*. Autorka zaznacza, że głos jest jedną z najważniejszych form komunikacji, poprzez barwę, dynamikę wypowiedzi, czy samo to, że u każdego z nas ma on własne, niepowtarzalne brzmienie. Z tego artykułu możemy również dowiedzieć się o niektórych chorobach związanych z brakiem mowy (takich jak autyzm czy mutyzm). Prezentowane są także różne ćwiczenia rozwijające aparat głosowy. Część drugą zamyka artykuł Aleksandry Zeman zatytułowany *Praca nad emisją głosu i interpretacją dzieł muzycznych w zespole amatorskim. Wybrane zagadnienia na podstawie własnej pracy dyrygenckiej z Chórem Żeńskim „Melodia”*. Tekst dotyczy m. in. tego, jakie cechy powinien wykazywać dobry dyrygent i że oprócz talentu, ważne jest systematyczne rozwijanie umiejętności.

Trzecia i zarazem ostatnia część pracy zbiorowej dotyczy emisji głosu w przestrzeni terapeutycznej. Prezentowane są w niej teksty pedagogów, terapeutów oraz logopedów dotyczące wyników badań, założeń teoretyczno-metodycznych w obrębie profilaktyki i terapii głosowej. Artykułem rozpoczynającym finałowy rozdział jest publikacja Ewy Małgorzaty Skorek, Grzegorza Hryniewicza oraz Anity Famuły-Jurczak, zatytułowana *Zawodowe uwarunkowania zaburzeń głosu u nauczycieli szkół podstawowych – wybrane zagadnienia*. W tekście przedstawiono m. in. statystyki, z których wynika, iż większość nauczycieli ma problemy z głosem. Mimo coraz częstszej edukacji na temat właściwej emisji głosu, wyniki badań nie są zadowalające. Niewielu pedagogów potrafi w prawidłowy sposób zadbać o narządy mowy, co skutkuje np. dysfonią. Poza tym autorzy wymieniają niesprzyjające warunki, które powodują niektóre z zaburzeń fonicznych. Anna Lis-Zaldivar z kolei w swoim artykule

Dziecko z wadą słuchu w procesie kształtowania głosu i mowy skupia się na powstawaniu głosu oraz jego dysfunkcjach. Omówione są wszystkie narządy odpowiedzialne za mowę oraz proces zmian zachodzących w organizmie już od życia płodowego. Poza tym opisane są wrodzone wady krtani, które powodują m. in. zaburzenia głosu natury organicznej, zwane dysglosją.

W procesie kształtowania mowy, w tym głosu, ważną rolę pełni słuch. Znaczenie jak i potrzebę świadomego rozwijania głosu u noworodków oraz niemowląt podkreśla Jolanta Gebreselassie w publikacji pt. *Wczesne wspomaganie rozwoju dziecięcego głosu*. Z artykułu możemy dowiedzieć się między innymi, że z samego brzmienia głosu można wysnuć wniosek czy dziecko jest zdrowe. Badania wykazują, że po analizie cech akustycznych płaczu niemowlęcia można stwierdzić zagrożenie zespołu nagłej śmierci, a u nastolatków pewne cechy głosu mogą umożliwić rozpoznanie depresji klinicznej. Autorka skupia się głównie na rozwoju głosu u noworodków (od narodzin do 3 tygodnia życia) oraz niemowląt (do 12 miesiąca życia). Podaje także wybrane ćwiczenia, odpowiednie dla prawidłowego rozwoju głosu dzieci w powyższych granicach wiekowych. W kolejnej publikacji, zatytułowanej *Wybrane ćwiczenia emisyjne w pracy profilaktyczno-terapeutycznej*, Lidia Kataryńczuk-Mania oraz Małgorzata Pusztuk-Mania wskazują na to, jak istotny jest systematyczny rozwój głosu, w którym bierze udział wiele czynników (biologiczne, społeczno-kulturowe, psychologiczne). Z tego artykułu możemy się dowiedzieć jak różnorodne są ćwiczenia emisyjne oraz na jak wiele narządów mowy mają wpływ. O tym jak komunikować się z osobami niepełnosprawnymi pisze Małgorzata Przybysz-Zaremba w artykule pt. *Wspomaganie komunikacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – przegląd wybranych metod ze wskazówkami*. Dzięki tej publikacji możemy poznać sposoby porozumiewania się z osobami z różnym stopniem niepełnosprawności. Komunikacja może być werbalna (mowa, słuch, pismo, czytanie) oraz niewerbalna (ruchy rąk, głowy, ciała, kontakt wzrokowy). Jak zaznacza Autorka, celem publikacji jest „dokonanie przeglądu wybranych metod wspomagających proces komunikacji z osobami z niepełnosprawnością intelektualną, z uwzględnieniem osób z głębszą jej postacią [Przybysz-Zaremba 2020, 289]”. Kontynuacją tego artykułu jest tekst Anity Famuły-Jurczak zatytułowany *Społeczne konsekwencje zaburzenia komunikacji dzieci ze spektrum autyzmu*. Przytoczone są tu m. in. fazy rozwoju według G. H. Meada czy J. Piageta. Autorka przywołuje również publikacje Bogusławy Dobek-Ostrowskiej oraz Marii Kielar-Turskiej, dotyczące kompetencji komunikacyjnych. W dalszej części artykułu możemy zapoznać się z badaniami na temat autyzmu oraz podstawowymi jego objawami. Przytoczony jest również sposób mowy osób ze spektrum autyzmu (charakterystyczne są: brak melodii, rytmu, intonacji, częsta tzw. „antykadencja”, czyli zakończenie ostatnich głosek wysokim dźwiękiem). Trzecią część publikacji zamyka artykuł Bożeny Soleckiej, noszący tytuł: *Cyfrowe technologiczne w rehabilitacji zaburzeń mowy*. Celem prezentowanego opracowania jest „analiza wymogów, które powinny spełniać narzędzia informatyczne przeznaczone rehabilitacji logopedycznej osób dorosłych cierpiących na afazję” oraz „przegląd narzędzi ICT wspierających logopedów w terapii afazji” [Solecka 2020, 324]. Autorka prezentuje przykładowe oprogramowania (Afasystem, RehaCom, MÓWik i Go Talk+9, EEG Biofeedback) i aplikacje, które można wykorzystać w terapii zaburzeń komunikacyjnych oraz badania, które wskazują jakie cechy powinny te aplikacje posiadać, żeby były jak najbardziej pomocne.

Omawiana książka adresowana jest do szerokiego grona odbiorców a stosowany w niej język jest zrozumiały, przejrzysty i konkretny. Wiedza zawarta w artykułach może w szczególności przydać się nauczycielom, studentom, rodzicom, terapeutom, artystom oraz każdemu, komu zależy na właściwej jakości emisji i higieny głosu. Jako studentkę Akademii Muzycznej najbardziej zainteresowała mnie część poświęcona płaszczyźnie artystycznej w emisji głosu, jednak pozostałe rozdziały również wniosły wiele przydatnych informacji.

Bibliografia

- Burczyk Irena (2020), *Wybrane przykłady wykorzystania zjawisk głosowych w literaturze muzycznej*. [W:] Lidia Kataryńczuk-Mania (red.), *Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej*, (s. 111-126). Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Kowalkowska-Szepielow Iwona, Wyganowska-Świątkowska Marzena (2020), *Głos i jego wielowymiarowe konteksty*. [W:] Lidia Kataryńczuk-Mania (red.), *Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej*, (s. 127-141). Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Przybysz-Zaremba Małgorzata (2020), *Wspomaganie komunikacji osób z niepełnosprawnością intelektualną – przegląd wybranych metod ze wskazówkami*. [W:] Lidia Kataryńczuk-Mania (red.), *Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej*, (s. 287-307). Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego.
- Solecka Bożena (2020), *Cyfrowe technologiczne w rehabilitacji zaburzeń mowy*. [W:] Lidia Kataryńczuk-Mania (red.), *Emisja głosu w przestrzeni edukacyjnej, artystycznej i terapeutycznej*, (s. 323-334). Zielona Góra: Wydział Pedagogiki, Psychologii i Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego.